نفت و انرژی

برنامه‌ریزی سریع برای احیای ظرفیت‌های از دست‌رفته در صنعت پتروشیمی

مدیر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی از شتاب‌بخشی به روند بازسازی مجتمع‌های پتروشیمی و عملیاتی کردن بخش‌هایی که با کاهش توان روبه‌رو شده‌اند، خبر داد.

به گزارش زمان به نقل از شانا، محمد متقی در برنامه میز اقتصاد شبکه خبر با اشاره به تعهدهای شرکت ملی صنایع پتروشیمی برای تأمین مواد اولیه صنایع پایین‌دستی بیان کرد: در ارتباط با تأمین مواد اولیه، همان‌طور که پیش‌تر اشاره شده، بخشی از پتروشیمی‌ها اکنون عملیاتی نیستند که با تمهیدهای فنی در حال بازتوانی و بازسازی هستند تا بتوانیم مقداری از ظرفیت ازدست‌رفته را عملیاتی کنیم. وی افزود: در کنار این موضوع، واحدهایی که هم‌اکنون عملیاتی هستند به‌صورت مستمر تولید می‌کنند و تلاش بر این است که حداکثر ظرفیت تولید حفظ شود.

مدیر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی ادامه داد: در بخش دیگری از بازار که با کمبود روبه‌رو و نیازمند واردات هستیم، با کمک وزارت صنعت، معدن و تجارت(صمت) و استفاده از ظرفیت واحدهای بازرگانی، کسری اقلام و محصولات مورد نیاز صنایع پایین‌دستی را تأمین خواهیم کرد. متقی تأکید کرد: برای تأمین مواد اولیه در حداقل زمان ممکن و جلوگیری از بروز مشکل برای مردم در این مسیر با بانک مرکزی و شرکت بورس کالای ایران همکاری می‌کنیم. وی با اشاره به سازوکار نظارتی بر توزیع مواد اولیه گفت: به‌طور کلی بازار را می‌توان به دو بخش مدیریت عرضه و مدیریت تقاضا تقسیم‌بندی کرد.

مدیر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی با بیان اینکه در بخش مدیریت عرضه، تأمین مواد اولیه از طریق تولید در پتروشیمی‌ها انجام می‌شود، افزود: این موضوع در حیطه وظایف وزارت نفت و شرکت ملی صنایع پتروشیمی است که شامل تأمین خوراک و انرژی برای تولید و عرضه در بازار، به‌ویژه از طریق بورس کالا می‌شود. متقی افزود: در بخش مدیریت تقاضا، مسئولیت به‌عهده وزارت صمت است که از طریق تعیین سهمیه برای تولیدکنندگان صنایع تکمیلی، توزیع مواد اولیه را مدیریت می‌کند. وی ادامه داد: در کارگروه تنظیم بازار، تمهیدهایی اندیشیده شده است که با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، برای جلوگیری از انحراف سهمیه‌ها و ممانعت از انتقال مواد اولیه به محل‌های سوداگری یا بازار آزاد، آنها نسبت به گذشته هدفمندتر شوند.

مدیر توسعه صنایع پایین‌دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی تصریح کرد: همچنین اقدام‌هایی برای جلوگیری از خروج غیرمستقیم مواد اولیه به شکل قاچاق یا تبدیل آن به محصولاتی که در اوضاع کنونی اولویت کشور نیستند، انجام شده است. متقی گفت: در این دوره گذار، هدف این است که سهمیه‌ها به تولیدکننده واقعی و واحدهایی که نیاز اصلی کشور را برای تبدیل مواد اولیه به کالای نهایی تأمین می‌کنند، اختصاص یابد. وی با اشاره به نقش مدیریت مصرف در تعادل بازار بیان کرد: در کنار اقدام‌های صنعتی، لازم است در حوزه مصرف بهویژه پلاستیک بخش‌های مختلف مدیریت شود.

ضرورت مدیریت مصرف پلاستیک

مشارکت صندوق توسعه ملی در احداث ۱۵ هزار مگاوات نیروگاه خورشیدی و بادی

صندوق توسعه ملی در راستای حمایت از توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی، از سرمایه گذاری در احداث ۱۵ هزار مگاوات نیروگاه خورشیدی و بادی خبر داد.

به گزارش زمان به نقل از روابط عمومی صندوق توسعه ملی، این صندوق در راستای حمایت از توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی، آخرین وضعیت دو طرح ملی «احداث ۷ هزار مگاوات نیروگاه خورشیدی» و «احداث ۸ هزار مگاوات نیروگاه خورشیدی و بادی» را تشریح کرد.

بر اساس این گزارش، در طرح ۷ هزار مگاواتی (نیروگاه خورشیدی)، کل حجم سرمایه‌گذاری مصوب این طرح مبلغ ۲.۳ میلیارد دلار برآورد شده است. صندوق توسعه ملی تا کنون مبلغ یک میلیارد دلار از سهم خود را به ساتبا (سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق) پرداخت کرده است. همچنین مبلغ ۴۶۱ میلیون دلار طرح دیگر برای انعقاد قراردادهای مشارکت مدنی و کسر از تعهدات ساتبا و انتقال به بخش خصوصی به بانک‌های کارگزار معرفی شده است. بدین ترتیب، از مجموع سهم صندوق در این طرح، همچنان ۸۴۰ میلیون دلار دیگر در انتظار تخصیص و طی مراحل بعدی باقی مانده است.

بر این اساس، تا کنون ۲۴ هزار و ۵۵۱ مگاوات مجوز احداث نیروگاه از سوی ساتبا صادر شده است. از این میزان و پس از طی فرآیندهای ارزیابی فنی، مالی و حقوقی، تاکنون ۳ هزار و ۲۷۸ مگاوات از این ظرفیت با حجم سرمایه‌گذاری ۱.۳ میلیارد دلار به بانک مرکزی و بانک‌های کارگزار معرفی شده است. همچنین از این مبلغ، سهم مشارکت صندوق توسعه ملی ۹۰۰ میلیون دلار خواهد بود.

لزوم رسیدگی به معیشت کارگران و دهک‌های آسیب‌پذیر

نماینده مردم کاشان و آران و بیدگل در مجلس شورای اسلامی با تأکید بر لزوم حمایت هدفمند از بیکاران و اقشار آسیب‌پذیر در شرایط ویژه کنونی، خواستار ایجاد نظام آماری دقیق توسط وزارت کار برای شناسایی افراد فاقد درآمد، شفافیت در عملکرد مجموعه‌های اقتصادی و مدیریت جدی قیمت‌ها در بازار دارو و خدمات درمانی شد.

به گزارش زمان به نقل از خانه ملت، مصطفی معینی، نماینده مردم شریف کاشان و آران و بیدگل در مجلس شورای اسلامی با اشاره به شرایط خاص اقتصادی و اجتماعی کشور، بر ضرورت توجه ویژه به وضعیت بیکاران و خانوارهایی که با کاهش یا قطع درآمد مواجه شده‌اند تأکید کرد. وی اظهار داشت: در چنین شرایطی لازم است وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با ایجاد یک نظام آماری دقیق و به‌روز، اطلاعات کاملی از افراد بیکار، بیمه‌شدگان و کسانی که درآمد خود را از دست داده‌اند در اختیار داشته باشد تا بتوان سیاست‌های حمایتی را هدفمند و عادلانه اجرا کرد. وی افزود: شفافیت در عملکرد مجموعه‌های اقتصادی و نظارت بر نحوه سرمایه‌گذاری آن‌ها موضوعی ضروری است و باید به‌گونه‌ای مدیریت شود که منابع موجود در مسیر تقویت اقتصاد و حمایت از معیشت مردم به کار گرفته شود. معینی با بیان اینکه برخی خانوارها در ماه‌های اخیر با مشکلات معیشتی جدی روبه‌رو شده‌اند، خاطرنشان کرد: افرادی که در این دوره شغل خود را از دست داده‌اند یا هیچ منبع درآمدی ندارند باید در اولویت برنامه‌های حمایتی دولت قرار گیرند و سازوکارهای لازم برای شناسایی و پشتیبانی از آن‌ها هرچه سریع‌تر فراهم شود. وی همچنین بر اهمیت مدیریت بازار دارو و خدمات درمانی تأکید کرد و گفت: حفظ ثبات قیمت دارو، نظارت بر خدمات بیمارستانی و حمایت از نظام درمانی کشور از موضوعاتی است که باید با جدیت دنبال شود. نماینده مردم کاشان و آران و بیدگل در پایان تصریح کرد: در شرایط حساس کنونی، حمایت از کارگران، بازنشستگان و دهک‌های پایین جامعه باید در اولویت تصمیم‌گیری باشد.

اسعد صالحی، فعال کارگری نیز در گفت و گویی با اشاره به بازنگری اعتبار کالابرگ و احتمال افزایش آن در اردیبهشت ماه گفت: طرح کالابرگ طرح بسیار خوبی است و در معیشت خانوارها خصوصا کارگران اثرگذار است، منتها مدیریت آن مهم است. وی ادامه داد: تصمیم دولت برای اصلاح مبلغ کالابرگ را مثبت ارزیابی می کنم زیرا طرح کالابرگ به حفظ معیشت و امنیت غذایی خانوارها کمک می کند و ما از همان ابتدای اجرای طرح، خواستار افزایش مبلغ آن بودیم. صالحی تداوم اجرای طرح کالابرگ را به نفع مردم دانست و تصریح کردبارها اعلام کردیم که این طرح باید تداوم داشته باشد و توقف آن می تواند به معیشت مردم لطمه بزند. به گفته این فعال کارگری در صورتی که اعتبار کالابرگ تغییر کند و به ازای هر نفر دوبرابر شود،کمک بسیار بزرگی به حفظ قدرت خرید در شرایط کنونی بازار است. صالحی ادامه داد: در زمان جنگ هشت ساله کوپن روغن و برنج و قند و شکر از تلویزیون اعلام می شد و مردم بر اساس آن به فروشگاه ها مراجعه و خرید می کردند. کوپن خیلی از خانواده ها را در ماه تامین می کرد!کنون کالابرگ جایگزین کوپن شده و اگر از لحاظ اجرا و تخصیص اعتبار در این طرح، مدیریت شایسته ای را شاهد باشیم می تواند خانوارها را در ماه بی نیاز و تامین کند. وی با بیان اینکه چنین طرح های حمایتی در امرار معاش کارگران موثر است، ابراز امیدواری کرد: مبلغ کالابرگ به جهت رفاه حال خانوارها افزایش یابد.

همچنین محمدرضا فرزعلیان اظهار کرد: در جلسه تعیین دستمزد ۱۴۰۵ که اواخر سال گذشته در شورای عالی کار برگزار شد، مبلغ کمک هزینه مسکن کارگران ۳ میلیون تومان به تصویب رسید. این رقم تا پیش از این ۹۰۰ هزار تومان بود و مقرر شد تا پس از تصویب هیأت وزیران از فروردین ماه امسال اجرایی شود. وی افزود: اگرچه شورای عالی کار مبلغ حق مسکن را به تصویب رسانده ولی مکانیسم اجرایی به این شکل است که باید در هیات وزیران تصویب و به وزارت کار ابلاغ شود. این فعال کارگری با بیان اینکه تا زمان ابلاغ مصوبه، مبلغ حق مسکنی که توسط کارفرمایان به کارگران پرداخت می‌شود همان ۹۰۰ هزار تومان است،گفت: در هفته کارگر از دولتمردان و وزارت کار می خواهیم تا نوید تصویب و ابلاغ مصوبه افزایش حق مسکن را به جامعه کارگری بدهند.فرزعلیان درعین حال از محاسبه بیمه حق مسکن کارگران توسط تامین اجتماعی خبر داد و تاکید کرد: نرم افزار تامین اجتماعی به پیشواز افزایش حق مسکن بدون تصویب هیات وزیران رفته و در حالی که مصوبه هنوز از طرف دولت ابلاغ نشده حق بیمه آن را از اول امسال محاسبه کرده است. وی ادامه داد: نرم افزار لیست تامین اجتماعی برای لیست فروردین محاسبات پرداخت حق بیمه را بر مبنای حق مسکن ۳ میلیون تومان انجام می دهد و این امر حاکی از آن است که علیرغم فرصت یک ماهه و درج مبلغ علی الحساب ۹۰۰ هزار تومانی در بخشنامه دستمزد مبنای کسر حق بیمه سال ۱۴۰۵ کارفرمایان را دچار سرگردانی کرده است. این فعال حوزه کار تصریح کرد: افزایش ۳ میلیون تومانی حق مسکن بهمن ماه سال گذشته در شورای عالی کار کلید خورد و قرار بود در صورت موافقت و تصویب دولت در حقوق کارگران لحاظ شود اما این اتفاق نیفتاد تا اینکه در نشست دستمزد شورای عالی کار با موافقت شرکای اجتماعی تصویب شد.

فرزعلیان افزود: اگر مصوبه از تصویب هیأت وزیران گذشته و ابلاغ آن مسکوت مانده در این صورت نیاز است هرچه زودتر به وزارت کار ابلاغ تا در قبش حقوقی کارگران لحاظ شود و از این مزایا نیز بهره مند شوند.

سخنگوی کمیسیون تجارت خانه صمت تاکید کرد:

لزوم مدیریت موضوع نقدینگی برای جلوگیری از سوءاستفاده ارزی

سخنگوی کمیسیون توسعه تجارت خانه صنعت، معدن و تجارت در واکنش به معامله ایران چک های درشت با دلار ارزان قیمت گفت: بانک ها با ابزارهایی که در دست دارند، می توانند موضوع نقدینگی را برای جلوگیری از پولشویی مدیریت کنند.

به گزارش زمان به نقل ازایرنا، در هفته های اخیر معامله دلار با چک پول های درشت به یکی از حواشی بازار پولی کشور تبدیل شده است به طوری که افراد با پرداخت ایران‌چک‌های ۵۰۰ هزار و یک میلیون تومانی می توانند دلاری که در بازار آزاد حدود ۱۵۵ هزار تومان معامله می شود را ارزان تر و حتی با قیمت هایی چون ۱۲۰ هزار تومان تهیه کنند.

معامله گران در بازار ارز می گویند که ایران‌چک‌های جمع‌آوری‌شده از این مسیر، از کشور خارج می‌شود یعنی عده ای با جمع‌آوری ریال از بازار و تسویه برخی معاملات در مناطق مرزی با پول ملی، تلاش می‌کنند از ورود ارز واقعی به بازار جلوگیری کنند. برخی فعالان اقتصادی می گویند که انگیزه اصلی استفاده کنندگان از ایران چک ها، برای انجام قاچاق کالاست و با این روش می توان انواع کالاها اعم از کالاهای مصرفی و حتی طلا را به داخل کشور قاچاق کرد. پیگیرها از شبکه بانکی نشان می دهد که در هفته های اخیر و پس از شدت گرفتن خرید و فروش ایران چک های ۵۰۰ هزار تومانی و یک میلیون تومانی در بازار ارز، بانک مرکزی به موضوع ورود کرده است تا جلوی هم سوءاستفاده از پول ملی را بگیرد و هم به تخلفات احتمالی شعب در عرضه این اسکناس ها به افرادی که قصد قاچاق و سوداگری را دارند، رسیدگی کند.

در این ارتباط سید روح الله لطیفی سخنگوی کمیسیون توسعه تجارت خانه صمت، معدن و تجارت با تاکید بر تشدید نظارت های بانکی برای حفظ ارزش پول ملی در معاملات تجاری اظهار داشت: از آنجا که ایران چک های درشت یعنی با ارقام ۵۰۰ هزار تا یک میلیون تومان به صورت محدود چاپ و توزیع می شوند، به راحتی قابل پیگیری هستند و بانک ها می توانند هویت افرادی که از بانک ها اینگونه پول نقد دریافت می کنند را مورد رصد قرار دهند. وی با یادآوری اینکه ایران چک های جدید بویژه یک میلیونی به تازگی در شبکه پولی کشور توزیع شده اند و به راحتی قابل رصد و شناسایی هستند، گفت: استفاده از این ایران چک ها برای ورود و صدور کالاها امکان پولشویی و قاچاق را فراهم کند بنابراین باید مسیرها را اصلاح کنیم تا پول ها به مسیر درستی هدایت شود. لطیفی با بیان اینکه قانون مبارزه با پولشویی و مبارزه با قاچاق جامعیت لازم را برای برخورد با متخلفان دارد، اظهار داشت: نهاد های مرتبط در حوزه پولی و مالی به راحتی می توانند ایستگاه هایی که در مسیر پولی قرار دارد را شناسایی کنند و البته تا کنون نیز این دستگاه ها در این زمینه خوب اقدام کردند.

سخنگوی کمیسیون تجارت خانه صمت ایران ابراز کرد: جلوگیری از پولشویی نیازمند هماهنگی بین دستگاهی است تا جلوی ایجاد اینگونه شبکه‌های واسطه‌ای و فعالیت‌های سوداگرانه گرفته شود. وی با ضمن رد این ادعا که عده ای از ایران چک برای برای صادرات بدون انتقال ارز استفاده می کنند، گفت: بحث منشاء ارز یک موضوع جداگانه است در کالاهایی که برخی از مرزها وارد می شود تخفیفات و تسهیلات به واردکنندگان داده می شود که نیاز نباشد که تعهدات ارزی داشته باشند و بنابراین نمی توان گفت که ایران چک ها با این هدف مورد استفاده قرار می گیرد بلکه مشخص است که هدف استفاده کنندگان، انجام قاچاق و معامله با ریال برای جلوگیری از ورود ارز به کشور است.

کریدورهای جدیدی برای انتقال کالا انتخاب شد

معاون وزیر صمت گفت: کریدورهای جدیدی برای انتقال کالا انتخاب شده و به‌صورت عملیاتی آزمایش می‌شود. برخی از کریدورهایی که پیش‌ازاین بسته بودند نیز با هدف سهولت در جابه‌جایی کالاها احیا شده‌اند.

به گزارش زمان به نقل ازمهر، محمد علی دهقان دهنوی رئیس سازمان توسعه تجارت ایران در نشست مشترک دو کمیسیون صنعت و معدن و انرژی و محیطزیست اتاق تهران ضمن گرامیداشت یاد شهدای جنگ رمضان و تقدیر از صنعتگران در مدیریت تولید در این ایام از تلاش‌های دولت برای ظرفیت‌سازی سخن گفت. دهنوی همچنین از ایجاد یک قرارگاه مدیریت جنگ اقتصادی در وزارت صمت خبر داد و گفت: وزارت صنعت، معدن و تجارت با هدف جلوگیری از بروز وقفه در چرخه صادرات و واردات اقدامات گوناگونی را انجام داده است که تسریع در ترخیص کالا، افزایش مهلت تعهدات ارزی و تمدید کارت‌های بازرگانی از جمله این اقدامات است. بر اساس اعلام اتاق تهران، معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت همچنین اعلام کرد که کمیته‌هایی ذیل قرارگاه مدیریت جنگ اقتصادی در وزارت صمت ایجاد شده تا تسهیل‌گری در فرایندهای اقتصادی صورت پذیرد. او با بیان این‌که «کمیته تسهیل تجارت پیوندی میان بخش‌خصوصی و دولت را ایجاد می‌کند» نقش بخش‌خصوصی در حفظ زنجیره کالاهای اساسی را پررنگ عنوان کرد. او با اشاره به اهمیت لجستیک و ارائه راه‌حل‌هایی برای پیشگیری از توقف زنجیره تامین کالاها تصریح کرد: لجستیک یکی از گلوگاه‌های تجارت در کشور است. در دوران جنگ تحمیلی تلاش شد تا مسیرهای جایگزینی برای ورود کالاها به کشور ایجاد شود. کریدورهای جدیدی برای انتقال کالا انتخاب شده و به‌صورت عملیاتی آزمایش می‌شود. برخی از کریدورهایی که پیش از این بسته بودهاند نیز با هدف سهولت در جابه‌جایی کالاها احیا شده‌اند و از مسیرهای ریلی، جاده‌ای و پتانسیل بنادر شمالی در این زمینه بهره برده شد. به گفته دهقان دهنوی، علاوه‌بر توسعه مسیرهای انتقال کالا به کشور در بخش مقررات نیز مواردی تحت بازبینی قرار گرفت. او ارزآوری، پایداری تولید و تامین نیاز مصرفی جامعه را از مهم‌ترین اولویت‌های اصلی کشور دانست و گفت که ممنوعیت صادرات برخی محصولات نیز با هدف تامین نیاز داخل صورت گرفته است.او نگرانی از کمبود مواد اولیه در انبارها را ناشی از التهاب روانی در بازار عنوان کرد و گفت که تا چند ماه آینده مشکلی در تامین برخی مواد اولیه وجود ندارد. یکی دیگر از مسائلی است که دهنوی به آن اشاره کرد بهره‌گیری از ظرفیت‌های ارز حاصل از صادرات در جهت واردات مواد اولیه بود و او گفت که با ارز حاصل از صادرات می‌توان کالاهای ضروری را به کشور وارد کرد. هم‌افزایی دولت و بخش‌خصوصی، اصلاح سهمیه‌ها در بورس کالا و کنترل رقابت در بازار اقداماتی است که به گفته دهقان دهنوی برای عبور از بحران کنونی انجام شده است. او افزود: به دلیل نبود داده‌های کامل و دقیق از آسیب‌های واردشده به صنایع، وزارت صمت از طریق بازخوردهایی که از فعالان اقتصادی می‌گیرد، فرایندها را اصلاح می‌کند و اولویت‌ها به دلیل عدم‌قطعیت‌ها و نااطمینانی‌ها در حال بازنگری است. رئیس سازمان توسعه تجارت در ادامه، با بیان اینکه فرمول محاسبه سهمیه مازاد صادراتی، اصلاح می‌شود، افزود: کالاهای گروه یک مشمول سهمیه مازاد صادراتی نیست و این سهمیه صرفا به کالاهای ساخته شده تعلق می‌گیرد. دهقان‌دهنوی سپس به مسئله ثبت سفارش و مطالبه بخش‌خصوصی مبنی بر حذف این فرآیند از نظام تجاری کشور، اشاره کرد و گفت: حل و فصل این موضوع نیاز به زمان دارد. با این حال، ما در سازمان توسعه تجارت بر این باوریم که صاحبان اصلی ارز، تجار و بازرگانان و تولیدکنندگان هستند و نه وزارت صمت، بنابراین صاحبان اصلی ارز باید در تعامل و تبادل مستقیم با یکدیگر قرار بگیرند و مداخله‌ای از سوی دولت صورت نگیرد. او افزود: ثبت سفارش، صرفا یک ابزار آماری است و نه ابزاری در فرآیند تجارت، بنابراین برای رسیدن به این نقش و ساز وکار، هنوز فاصله داریم. دهقان‌دهنوی همچنین گفت: مرجع تعیین فهرست ممنوعیت‌های صادرات، سازمان توسعه تجارت نیست و این فهرست را از دیگر مراجع دریافت می‌کنیم. با این حال، در تلاش هستیم تا ممنوعیت‌ها در صادرات به حداقل برسد. وی در بخش دیگری از سخنانش به موضوع سود بازرگانی اشاره کرد و افزود: در حال حاضر راهکار و پیشنهادهایی برای صفر شدن سود بازرگانی برخی کد تعرفه‌ها مطرح است که در حال بررسی آن هستیم.

بقای بنگاه‌های اقتصادی در شرایط تورم و رکود ناشی از جنگ

کامبیز اعتمادی

تشدید تورم در بستر رکود و ناطمینانی ناشی از تنش‌های جنگ، یکی از شدیدترین اشکال بی‌ثباتی اقتصادی است که در آن کارکردهای اساسی پول، سازوکارهای بازار و نهادهای اقتصادی به‌طور همزمان تضعیف می‌شوند. در چنین شرایطی، بقای بنگاه‌های اقتصادی دیگر تابع معیارهای کلاسیک کارایی نیست، بلکه به توانایی آن‌ها در بازیبکربندی سریع منابع، ساختارها و استراتژی‌ها وابسته است.

این نوشتار با اتکا به نظریه‌های کلان اقتصادی و نظریه‌های بنگاه و با بهره‌گیری از شواهد تاریخی از اقتصادهای دچار بحران، چارچوبی منسجم برای تحلیل بقا و شکست بنگاه‌ها ارائه می‌دهد؛ در شرایط باثبات، بنگاه‌ها بر اساس اصولی مانند بهینه‌سازی هزینه، پیش‌بینی‌پذیری نسبی و برنامه‌ریزی بلندمدت فعالیت می‌کنند؛ با این حال، در شرایط ابرتورم، این منطق به‌تدریج کارایی خود را از دست می‌دهد. پول که باید نقش ذخیره ارزش را ایفا کند، به یک دارایی با بازده واقعی منفی تبدیل می‌شود؛ قراردادهای بلندمدت بی‌اعتبار می‌شوند و افق تصمیم‌گیری به‌شدت کوتاه می‌گردد. این وضعیت را می‌توان در چارچوب دیدگاه فریدمن (Milton Friedman) در خصوص ماهیت پولی تورم تحلیل کرد، اما در ابرتورم، مسئله فراتر از افزایش حجم نقدینگی است و به فروپاشی اعتماد به پول و نهادهای اقتصادی مربوط می‌شود. تجربه آلمان وایمار نشان می‌دهد که در چنین شرایطی، رفتار اقتصادی عاملان به‌صورت بنیادین تغییر می‌کند و سرعت گردش پول به‌شدت افزایش می‌یابد.

تغییر هدف بنگاه: از رشد به بقا

در محیط‌های دچار بی‌ثباتی شدید، هدف بنگاه‌ها از حداکثرسازی سود بلندمدت به حفظ بقا در کوتاه‌مدت تغییر می‌کند. این تحول با نظریه کارآفرینی ویلیام جک باموِل (William Baumol) قابل توضیح است؛ جایی که فعالیت‌های اقتصادی از مسیرهای مولد به سمت فعالیت‌های بقا محور هدایت می‌شوند. برای نمونه، در زیمبابوه بسیاری از بنگاه‌ها فعالیت تولیدی خود را کاهش داده و به نگهداری کالا یا معاملات کوتاه‌مدت روی آوردند. این تغییر، نه نشانه ناکارآمدی، بلکه واکنشی عقلایی به محیطی است که در آن تولید بلندمدت با ریسک شدید همراه است. بر اساس نظریه نهادی داگلاس نورث (Douglass North)، کارکرد بازارها وابسته به کیفیت نهادهای رسمی است. در شرایط بحران، این نهادها تضعیف شده و هزینه مبادله افزایش می‌یابد. در نتیجه، روابط اقتصادی به سمت سازوکارهای غیررسمی سوق پیدا می‌کند. در ونزوئلا، بسیاری از بنگاه‌ها برای تأمین کالا و ادامه فعالیت، به شبکه‌های غیررسمی و روابط مستقیم متکی شدند. در مقابل، بنگاه‌هایی که صرفا به چارچوب‌های رسمی وابسته بودند، به دلیل محدودیت‌های دولتی و اختلالات نهادی، با کاهش شدید عملکرد یا خروج از بازار مواجه شدند. در شرایط ابرتورم، نگهداری پول به معنای پذیرش کاهش مستمر ارزش دارایی است. این پدیده در چارچوب نظریه انتخاب دارایی قابل تحلیل است، که بر تغییر ترکیب دارایی‌ها در پاسخ به تغییرات بازده و ریسک تأکید دارد. در آرژانتین، بنگاه‌هایی که دارایی‌های خود را به املاک، کالا یا ارز خارجی تبدیل کردند، توانستند ارزش سرمایه خود را حفظ کنند. در مقابل، شرکت‌هایی که دارایی‌های پولی نگه داشتند، با کاهش شدید ارزش واقعی سرمایه مواجه شدند.

در محیط‌های تورمی شدید، زمان اقتصادی فشرده می‌شود و فاصله میان تصمیم‌گیری و پیامد آن به‌شدت کاهش می‌یابد. این شرایط اهمیت «قابلیت‌های پویا» را برجسته می‌کند؛ مفهومی که توسط دیوید تیس (David Teece) مطرح شده است. در روسیه، بسیاری از بنگاه‌های بزرگ به دلیل ساختارهای بوروکراتیک و کند، نتوانستند با تغییرات سریع تطبیق یابند و از بازار خارج شدند. در مقابل، بنگاه‌های کوچک و منعطف که تصمیم‌گیری غیرمتمرکز داشتند، توانستند سریع‌تر خود را بازیبکربندی کنند. در شرایط ابرتورم، قیمت‌گذاری دیگر مبتنی بر هزینه‌های گذشته نیست، بلکه بر اساس انتظارات از آینده انجام می‌شود. نظریه انتظارات عقلایی رابرت لوکاس (Robert Lucas)، توضیح می‌دهد که عاملان اقتصادی اطلاعات موجود را برای پیش‌بینی آینده به کار می‌گیرند. در تجربه آلمان وایمار، قیمت‌ها به‌صورت مکرر و حتی چند بار در روز تغییر می‌کردند. بنگاه‌هایی که نتوانستند این انعطاف را ایجاد کنند، به دلیل فاصله گرفتن قیمت‌هایشان از واقعیت بازار، متحمل زیان شدند. در شرایط بحران، مصرف‌کنندگان به سمت کاهش ریسک و حفظ قدرت خرید حرکت می‌کنند. این رفتار در چارچوب نظریه مطلوبیت مورد انتظار قابل تحلیل است. در یونان، نسنند محصولات خود را با این تغییر تطبیق دهند، سهم بازار خود را از دست دادند؛ در حالی که شرکت‌هایی که محصولات ارزان‌تر یا بسته‌بندی‌های کوچک‌تر ارائه کردند، توانستند تقاضا را حفظ کنند. در شرایط بحران داخلی، اتصال به بازارهای خارجی می‌تواند به‌عنوان یک عامل تثبیت‌کننده عمل کند. این موضوع در چارچوب نظریه مزیت نسبی داوید ریکاردو (David Ricardo) قابل تبیین است. در اوکراین، بسیاری از بنگاه‌های خدماتی با تمرکز بر بازارهای خارجی، توانستند جریان درآمد ارزی ایجاد کنند و خود را از تأثیر مستقیم تورم داخلی مصون نگه دارند. در مقابل، بنگاه‌های وابسته به بازار داخلی، با کاهش شدید تقاضا مواجه شدند.

بحران به‌مثابه فرصت: تخریب خلاق

با وجود آثار مخرب، بحران می‌تواند زمینه‌ساز بازآرایی ساختار بازار نیز باشد. نظریه تخریب خلاق جوزف شومپیتر (Joseph Schumpeter) بیان می‌کند که در فرآیند بحران، بنگاه‌های ناکارآمد حذف شده و منابع به سمت فعالیت‌های کارآمدتر تخصیص می‌یابد. در آرژانتین، برخی بنگاه‌ها با استفاده از کاهش ارزش دارایی‌ها، اقدام به خرید رقبا و گسترش فعالیت خود کردند. این تجربه نشان می‌دهد که بحران، در کنار تهدید، می‌تواند فرصت‌هایی برای رشد نیز ایجاد کند. بر اساس مباحث مطرح‌شده، می‌توان یک چارچوب سه‌لایه برای تحلیل رفتار بنگاه‌ها ارائه داد:

لایه بقا: حفظ جریان نقدی، کاهش نگهداری پول و استفاده از قیمت‌گذاری منعطف.

لایه تثبیت: ایجاد شبکه‌های تأمین، کنترل هزینه‌ها و تطبیق محصول با شرایط جدید تقاضا.

لایه بهره‌برداری: توسعه بازارهای جدید، ایجاد درآمد ارزی و استفاده از فرصت‌های ناشی از بحران.

بنگاه‌هایی که تنها در لایه بقا باقی می‌مانند، در معرض خروج از بازار قرار دارند، در حالی که بنگاه‌هایی که به سطوح بالاتر دست می‌یابند، می‌توانند از بحران به‌عنوان سکوی رشد استفاده کنند. مرور شواهد تاریخی از آلمان وایمار تا ونزوئلا و اوکراین نشان می‌دهد که در شرایط ابرتورم و رکود جنگی، معیارهای سنتی موفقیت اقتصادی کارایی خود را از دست می‌دهند. در این محیط، بقای بنگاه‌ها به توانایی آن‌ها در درک سریع تغییرات، کنار گذاشتن الگوهای گذشته و تطبیق با شرایط جدید وابسته است. بنگاه‌هایی که این گذار را مدیریت می‌کنند، نه‌تنها شانس بقا دارند، بلکه می‌توانند از دل بحران، مسیرهای جدیدی برای رشد و توسعه ایجاد کنند.

Alborz.payam@gmail.com